

بیش از ۹۵درصد جابجایی مالی شهروندان به‌صورت کارت‌به‌کارت و اینترنتی انجام می‌شود

سایه سنگین کار مزدگیری نجومی بر سر تراکنش‌های خردبانکی

مشخص نیست فرمول ریاضی اخذ کار مزد بر مبنای چه هزینه – فایده‌ای تدوین شده که انتقال یک مبلغ ناچیز خرد، نسبتی نامتوازن باستهلاک زیر ساخت دیجیتال دارد



می‌شود، در حالی که کوچک‌ترین همراهی یا پاداشی نظیر قرعه‌کشی‌های دوره‌ای سال‌های گذشته نیز به فروموشی سپرده شده است. گذار اجباری از دفترچه‌های کاغذی و فیزیکی سنتی که امنیت و مالکیت مشخصی داشتند، به کارت‌های بانکی تجمیلی، بدون پذیرش گرفته است، اگر به هر دلیلی حساب مشتریان خالی شود یا مورد کلاهبرداری سایبری قرار گیرند، سیستم بانکی با فرافکنی و بسنده کردن به این جمله که «پایدار از رمز پداری، خود حفاظت کنید» هیچ‌گونه مسئولیتی نمی‌پذیرد. این رویکرد غیرمنصفانه در کنار عدم تضمین نقدینگی خودپردازها برای پرداخت پول نقد به صاحب اصلی حساب، نشان‌دهنده انحراف بانک‌ها از وظایف ذاتی و ایمن‌سازی‌داری مردم است.

■ **وام‌های سخت و سودهای کلان**

در شرایطی که سپرده‌های خرد مردم بدون هیچ‌گونه

سود یا بازدهی در دست بانک‌ها گردش می‌کند و بانک‌ها حتی برای اعلام موجودی یا اعلام حساب، از مشتریان هزینه کسر می‌کنند، همین بانک‌ها در زمان پرداخت وام و تسهیلات به نیازمندان، دیوارهای بلند بروکراسی و تضمین‌های سنگین را پیش روی آنها قرار می‌دهند. تحمیل سودهای کلان بر اقبساط وام‌ها در کنار عدم شفافیت در باز توزیع منافع ناشی از رسوب پول‌های گرفته است، اگر به هر دلیلی حساب مشتریان خالی شود یا مورد کلاهبرداری سایبری قرار گیرند، سیستم بانکی با فرافکنی و بسنده کردن به این جمله که «پایدار از رمز پداری، خود حفاظت کنید» هیچ‌گونه مسئولیتی نمی‌پذیرد.

این رویکرد غیرمنصفانه در کنار عدم تضمین نقدینگی خودپردازها برای پرداخت پول نقد به صاحب اصلی حساب، نشان‌دهنده انحراف بانک‌ها از وظایف ذاتی و

ایمن‌سازی‌داری مردم است.

گفت‌وگوی «جوان» با جعفر قادری، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس

حمل یکسره کالا موجب تسهیل تجارت و مانع انباشت کالا و تهدیدهای احتمالی می‌شود



در مبادی ورودی، علاوه بر اشغال ظرفیت انبارها و محوطه‌های گمرکی، موجب افزایش هزینه‌های نگهداری و تأخیر در دسترسی مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به کالاهای مورد نیاز می‌شود. با تسهیل انتقال محموله‌ها به مقصد مشخص در داخل کشور، امکان تخلیه سریع تر ظرفیت گمرکات و استفاده مؤثر تر از زیرساخت‌های حمل‌ونقل فراهم خواهد شد. این موضوع به‌ویژه برای کالاهای اساسی و نهاده‌های تولیدی اهمیت دارد زیرا هر چه فاصله ورود کالا به کشور تا رسیدن آن به بازار یا واحد تولیدی کمتر شود، احتمال بروز اختلال در تأمین و توزیع نیز کاهش می‌یابد. مزیت دیگر اجرای این طرح، کاهش زمان و هزینه‌های لجستیکی در فرایند واردات و صادرات است. تخلیه و بارگیری مکرر، انبارش غیرضروری و توقف طولانی وسایل

اقتصاد

سرویس اقتصادی ۶۰۰ ۸۸۵۲۳۰

بیش از ۹۵درصد جابجایی مالی شهروندان به‌صورت کارت‌به‌کارت و اینترنتی انجام می‌شود

سایه سنگین کار مزدگیری نجومی بر سر تراکنش‌های خردبانکی

مشخص نیست فرمول ریاضی اخذ کار مزد بر مبنای چه هزینه – فایده‌ای تدوین شده که انتقال یک مبلغ ناچیز خرد، نسبتی نامتوازن باستهلاک زیر ساخت دیجیتال دارد

۶۶

با وجود حذف ارسال پیامک برای مبالغ پایین از سوی برخی بانک‌ها، کماکان اعداد قابل توجهی تحت عنوان حق اشتراک پیامکی هر شش ماه از حساب‌ها کسر می‌شود، در حالی که کوچک‌ترین همراهی یا پاداشی نظیر قرعه‌کشی‌های دوره‌ای سال‌های گذشته نیز به فراموشی سپرده شده است

کنند، کسر می‌شوند. در حالی که کلان‌سپرده‌داران و بازگیران عمده بازار از این هزینه‌ها معاف یا برخوردار از امتیازات ویژه هستند.

■ **تقابل سیاست‌های پولی با امنیت روانی جامعه**

از سوی دیگر، انفعال نهادهای ناظر مانند بانک مرکزی در برابر این رویه‌ها، پیامدهای منفی روانی و اجتماعی به دنبال دارد. وقتی شهروند احساس کند ساختار رسمی پول و اعتبار کشور به جای صیانت از ارزش دارایی‌های او، در حال فرسایش تدریجی و تراشیدن هزینه‌های تراش گونه است، به سمت بازارهای موازی و غیرمولد می‌گردد. بازگشت به اصول حرفه‌ای بانکداری نیازمند مدره می‌کند. نکته تأمل‌برانگیز دیگر، فقدان شفافیت در مدل‌های حسابداری کارمزدهاست. مشخص نیست فرمول ریاضی اخذ کار مزد بر مبنای چه هزینه – فایده‌ای تدوین شده که انتقال یک مبلغ ناچیز خرد، نسبتی نامتوازن باستهلاک زیر ساخت دیجیتال دارد. از منظر اقتصاد کلان، این مبالغ خرد که در سطح کلان ملی به ارقام نجومی و سرسام‌آور در آمدی برای شبکه بانکی بدل می‌شود، در حقیقت نوعی مالیات پنهان و غیرقانونی است که از انتشار ضعیف و متوسط جامعه که ناگزیرند تمام زندگی خود را از طریق کارت‌به‌کارت مدیریت

بارگیری مجدد، احتمال آسیب‌دیدگی، شکستگی،

مفقودی یا افت کیفیت محموله را افزایش می‌دهد و به استفاده بیشتر از نیروی انسانی، تجهیزات و فضای انبارداری نیاز دارد. کاهش این امرحالی می‌تواند به حفظ سلامت کالاها و جلوگیری از تحمیل هزینه‌های اضافی کمک کند. این مزیت برای کالاهای حساس، داروها، تجهیزات پزشکی، محصولات فاسدشدنی و محموله‌هایی که به

شرایط ویژه نگهداری نیاز دارند، اهمیت بیشتری دارد. بنابراین، تسهیل حمل کالا تنها به معنای افزایش سرعت نیست، بلکه می‌تواند به ارتقای کیفیت خدمات لجستیکی و استفاده بهینه‌تر از امکانات موجود نیز منجر شود. از سوی دیگر، تصویب و اجرای حمل یکسره می‌تواند جایگاه ایران را در شبکه ترانزیت منطقه‌ای تقویت کند. موقعیت جغرافیایی کشور، ظرفیت قابل توجهی برای انتقال کالا میان کشورهای مختلف فراهم کرده است؛ اما بهره‌گیری از این ظرفیت مستلزم کاهش زمان عبور، حذف بررسی‌های تکراری و هماهنگی بیشتر میان گمرکات، یا پانه‌های مرزی و دستگاه‌های مرتبط است. هرچه عبور کالا از مسیر ایران سریع‌تر، کم‌هزینه‌تر و قابل پیش‌بینی‌تر باشد، جذابیت این مسیر برای شرکت‌های حمل‌ونقل و صاحبان کالا افزایش می‌یابد. در نتیجه، اجرای مؤثر این طرح می‌تواند به تقویت ترانزیت بین‌المللی، افزایش استفاده از زیرساخت‌های جاده‌ای و ریلی و توسعه درآمدهای حاصل از خدمات لجستیکی کشور کمک کند. البته این هدف مستلزم حفظ کنترل‌های قانونی و امنیتی و هماهنگی عملیاتی میان دستگاه‌های

مسئول است. جعفر قادری، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای در همین رابطه در گفت‌وگو با «جوان» گفت: ترخیص کالاها در تمامی مبادی ورودی کشور باید دنبال شود و کالاها باید سریع ترخیص شوند، وارد بخش‌های داخلی کشور شوند و به توزیع برسند تا به یک هدف انبوه برای دشمن جهت بمباران فیدبل نشوند.

قادری با اشاره به محدودیت‌های ارزی و ضرورت تأمین نیازهای مردم افزود: باید کالاها سریع‌تر، در شرایطی که با محدودیت‌های ارزی مواجه هستیم، در اختیار مردم قرار بگیرند و بتوانند نیازهای مردم را رفع کنند. ما در شرایطی هستیم که با محدودیت عرضه مواجهیم؛ بنابراین این ضرورتی ندارد نگهداری و ماندن کالاها در گمرک طولانی شود و مشکلاتی ایجاد کند. به همین دلیل، فکر می‌کنم دستگاه‌های ذیربط در این زمینه اقدامات مناسبی را صورت داده‌اند و باید در این زمینه تسریع کنند. عضو کمیسیون اقتصادی مجلس با مثبت ارزیابی کردن اقدامات گمرک برای افزایش سرعت ترخیص کالاها تأکید کرد: این اقدامات گمرک می‌تواند کمک‌کننده باشد و سرعت ترخیص کالا را بالا ببرد. قادری گفت: اقداماتی که انجام می‌شود، هم ضرورت دارد و هم نشان می‌دهد، اگر ارادهای برای انجام کار در گمرکات وجود داشته باشد، چنین کاری امکان‌پذیر است. حمل یکسره کالاها موجب خواهد شد که توزیع کالا در داخل سریع‌تر شود و شاهد جلوگیری از انباشت طولانی‌مدت کالاها در گمرک باشیم که هم موجب تسهیل تجارت خواهد شد و هم با توجه به شرایط محدودیت عرضه و منابع ارزی تصویب در دولت ضرورت داشت.

راه‌راهایی عراق از سلطه اقتصادی امریکا

قدرت خرید به شهروندان منتقل می‌شود. کاهش ارزش دینار ازسوی دولت برای جریان کاهش درآمدهای نفتی در شرایطی انجام شده که پس عت بلندمدت و کوتاه مدت دارد. دلار عراق اولین کشوری بود که سو از تهاجم امریکا به ایران، ترتیبات ایرانی تنگه‌هرمز را پذیرفت اما با آغاز محاصره نفتکش‌های عراقی که از مسیر ایرانی حرکت می‌کردند باهشدار نیروی دریایی امریکا نتوانستند جریان صادرات خود را به‌طور منظم حفظ کنند و صادرات نفت عراق کاهش یافت. البته مشکل به این مورد ختم نمی‌شود و دشمنی امریکا با مردم عراق داستانی طولانی دارد. پس از سال ۲۰۰۲ و با شکل‌گیری صندوق توسعه عراق، درآمدهای نفتی این کشور به حساسی در فدرال رزرو واریز شد و دولت عراق از آن زمان برای هر گونه سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف و همکاری‌های بین‌المللی نیاز به تأیید دولت امریکا داشت. در ماه‌های گذشته، دولت ترامپ به بهانه‌های مختلف، در ارسال محموله‌های دلاری عراق، سنگ‌اندازی کرده و این کشور برای تأمین ارز مورد نیاز واردات به مشکل خورده است.

راهکار اساسی که می‌تواند عراق را از این مشکل رها کند، قطع وابستگی به

دلار امریکا و ایجاد تعاملات دوجانبه مالی با شرکای تجاری است. به عنوان مثال چین که مهم‌ترین شریک تجاری عراق است و سالانه ۵۰۰میلیارد دلار با این کشور تبادلات تجاری دارد، به دلیل اختلافات سیاسی با امریکا به‌طور جدی تمایل دارد دلار را از چرخه تجارت خود حذف و یوان را جایگزین آن کند. درواقع عراق می‌تواند نفت خود را در ازای یوان به چین تحویل دهد و کالای مورد نیاز خود را نیز با یوان خریداری کند. از سوی دیگر، این اتفاق علاوه بر اینکه تجارت عراق را تسهیل می‌کند برای ایران نیز فوایدی دارد؛ چراکه دولت عراق به علت محدودیت‌های امریکا، تاکنون بیش از ۱۲میلیارد دلار از مطالبات گازی ایران را پرداخت نکرده است. در صورت فراهم شدن تجارت عراق و چین با یوان، دولت ایران می‌تواند از عراق مطالبات خود را به صورت یوان دریافت کند. همچنین بخشی از واردات کالا که تجار عراقی سالانه از ایران خریداری می‌کنند را می‌توانند با معادل یوانی پرداخت کنند. مبالغ یوانی دریافت‌شده عراق نیز ازسوی ایران می‌تواند صرف خرید کالا از چین یا شرکای تجاری چین شود.

دولت عراق برای جریان کاهش درآمدهای دلاری ناشی از سنگ‌اندازی امریکا، اقدام مقطعی و بی‌فایده کاهش نرخ دینار را در دستور کار قرار داد. در حالی که عراق می‌تواند با قطع وابستگی تجاری به دلار امریکا و تجارت با ارزهای جایگزین نظیر یوان، درآمد خود را به سرعت دریافت کند و زمینه توسعه تجارت با سایر شرکای تجاری مانند ایران، رانیز تسهیل کند. تهاجم وحشیانه امریکا به خاک ایران و شهادت رهبر انقلاب اسلامی و تعدادی از موططان، سبب شد نیروهای مسلح ایران نه تنها پایگاه‌های امریکادر منطقه را موشک باران کنند بلکه تنگه هرمز به عنوان گلوگاه حیاتی عبور بیش‌تر یکی از نفت، فراورده‌های نفتی و گاز جهان را مسدود کنند که در نتیجه آن، بخشی از تجارت انرژی جهان با اختلال جدی مواجه شد. در بین کشورهای منطقه غرب آسیا، عراق به دلیل انکای ۹۰درصدی اقتصاد به نفت، بیش از همه از آتش جنگی که امریکا شعلهور کرد، ضربه خورد. طبق آمار، این کشور بیش از جنگ، روزانه حدود ۳/۶ میلیون بشکه نفت صادر می‌کرد اما پس از انسداد تنگه هرمز، صادرات نفت در برخی ماه‌ها مانند آوریل، به ۱۳۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت.

۱۴ یادداشت

معمای اوراق گام در اقتصاد ایران

■ **سید رضا راستی‌الحسینی**

تنگنای نقدینگی در بخش تولید به یکی از بارزترین پدیده‌های اقتصاد کشور تبدیل شده است. سیاستگذار پولی در راستای مهار تورم و کنترل رشد نقدینگی، سیاست انقباضی مدیریت مقداری ترازنامه شبکه بانکی را در پیش گرفت. نتیجه طبیعی این انقباض، ایجاد محدودیت شدید برای بانک‌ها در اعطای تسهیلات سنتی بود. در این میان، بنگاه‌های اقتصادی با تشدید تورم به سرمایه در طول زنجیره تولید به گردش درمی‌آورد. خود نیاز پیدا کردند، برای حل این تناقض، بانک مرکزی تمرکز خود را بر روش‌های تأمین مالی زنجیره‌ای گذاشت و اوراق گواهی اعتبار مولد یا همان اوراق گام را به عنوان محور اصلی این راهبرد معرفی کرد؛ ابزاری که به جای خلق پول بر قدرت، اعتبار را در طول زنجیره تولید به گردش درمی‌آورد. بررسی عملکرد این ابزار حکایت از جهش آماری قابل توجه دارد. آمارها نشان می‌دهند عملکرد اوراق گام از حدود ۲۱هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۳، با رشدی فراتر از ۱۵۰درصد در سال ۱۴۰۴ به مرز ۵۲هزار میلیارد تومان رسید. با این احتساب، مجموع تأمین مالی انجام‌شده از مسیر صدور اوراق گام از ابتدای اجرای این طرح تا پایان سال ۱۴۰۴، از مرز ۱۴۷هزار میلیارد تومان عبور کرده است. در این مسیر، ۱۷ بانک تجاری و تخصصی کشور مشارکت فعال داشته‌اند و این حجم از صدور بیانگر آن است که نظام بانکی توانسته از ظرفیت‌های پنهان اعتباری خود به عنوان جایگزین تسهیلات نقدی بهره گیرد.

مزایای ساختاری و قانونی اوراق گام دلیل اصلی این اقبال آماری است. از نگاه بانک‌ها و بنگاه‌های خریدار، مهم‌ترین ویژگی گام، معافیت آن از سقف‌های مقرر در وضعیت کنترل مقداری ترازنامه بانک مرکزی است. این امر دست بانک را برای اعطای اعتبار بدون نگرانی از جریمه‌های انضباطی باز می‌گذارد. همچنین بنگاه‌های خریدار از رعایت نسبت‌های محدودکننده آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط معاف هستند. علاوه بر این، فراهم‌شدن امکان استفاده از اوراق گام برای تسویه مطالبات و دیون دولتی از جمله بدهی‌های مالیاتی، عوارض گمرکی، حقوق دولتی معادن و بدهی‌های بیمه تأمین اجتماعی، یک مزیت نقدشوندگی بسیار حیاتی برای این اوراق ایجاد کرده و آن را به یک دارایی معتبر مالیاتی تبدیل ساخته است. با این وجود، واقعیت‌های کفک‌بازار با داده‌های ثبت‌شده در دفاتر بانکی فاصله دارد. چالش‌های بنیادی متعددی پیش روی پذیرش عمومی اوراق گام قرار دارد که مانع از کارآمدی صدرصدی آن در بخش واقعی اقتصاد می‌شود. نخستین و مهم‌ترین مانع، سررسیدهای طولانی معمولاً ۱۲ماهه برای تسویه نقدی یا بازنگارن اوراق است. در یک فضای اقتصادی با تورم بالا، به تعویق انداختن تسویه نقدی فروشنده به مدت یک سال به معنای کاهش محسوس ارزش حقیقی سرمایه در گردش اوست.



این معضل به ویژه در صنایعی که حاشیه سود پایینی دارند و متکی به گردش سریع نقدینگی هستند، بحران‌ساز می‌شود. فروشنده کالا در مواجهه با خریدار دارای اوراق گام، بر سرر یک درواهی نامطلوب قرار می‌گیرد؛ با بایدافت ارزش ناشی از تورم را بپذیرد، یا برای پوشش هزینه تنزیل و خواب پول، قیمت فروش کالا را بالاتر اعلام کند. این افزایش قیمت که عملاً نوعی جریمه نقدشوندگی است، زنجیروار و به حلقه‌های بعدی منتقل شده و در نهایت به رشد پهای تمام‌شده و تشدید تورم در سطح مصرف‌کننده می‌انجامد. تعارض منافع میان خریدار خواهان خرید اعتباری و فروشننده نیازمند نقدینگی فوری، باعث شده است استقبال شرکت‌های تولیدی و خدماتی در بسیاری از بخش‌ها سرد باشد و پذیرش اوراق اغلب به معاملات تحت فشار یا پروژه‌های دولتی محدود بماند.

علاوه بر این، هجوم دارندگان اوراق به بازار سرمایه برای تنزیل سریع و دستیابی به نقدینگی، بارها نرخ بازده تا سررسید این اوراق را در بازار ثانویه افزایش داده و نرخ سود بدون ریسک را بالا برده است. این رویداد نه تنها به بازار سرمایه شوک وارد می‌کند، بلکه هزینه تأمین مالی را برای بنگاه‌ها به شدت سنگینی می‌سازد. از سوی دیگر، انتقال اوراق به حلقه‌های پایین‌دست و صنوف خرد به دلیل نبود زیرساخت‌های یکپارچه و ناآشنایی فعالان بازار با کاردهای مالی آن، همچنان با کندی پیش می‌رود. برای خروج از این چالش‌ها و تحقق کارکردهای مولد اوراق گام، سیاستگذار باید چند راهکار کلیدی را به هر حله اجرا درآورد:

نخست، کاهش سررسید اوراق به دوره‌های سسه تا شش ماهه و طراحی اوراق با سررسیدهای منطقی متناسب با دوره گردش عملیاتی هر صنعت است. کاهش فاصله زمانی تا تسویه نقدی، ریسک نوسانات برای رابرای فروشنده به حداقل می‌رسد؛ انگیزه گران‌فروشی را از میان می‌برد. دوم، توسعه و روان‌سازی کامل سازوکار تهاتر دولتی است. بخش دولتی و سازمان‌های وصول‌کننده در آمد مانند سازمان امور مالیاتی و سازمان تأمین اجتماعی باید پذیرش بدون وقفه و سهل‌گیرانه این اوراق را در تمام سطوح اداری تضمین کنند تا شرکت‌ها بدون نیاز به تنزیل در بورس، بتوانند دیون خود را با این اوراق تسویه کنند. سوم، تقویت زنجیره پذیرش درون‌بخشی از طریق اتصال اوراق گام به سایر ابزارهای خرد و میانی است. اقدام اخیر در طراحی کارت تأمین‌پار و توسعه سامانه‌های اعتباری متصل به بورس کالا باید تعمیق شود تا اوراق پیش از رسیدن به بازار سرمایه، حداقل چهار تا پنج دست‌میان حلقه‌های واقعی تولید و توزیع بچرخد و وظیفه ذاتی خود در تأمین مالی زنجیرهارا به سرانجام برساند.

چهارم، تسهیل نقدشوندگی در بازار بین بانکی و استفاده بانک مرکزی از عملیات بازار باز یا پایه اوراق گام می‌تواند به عنوان یک سوپاپ اطمینان عمل کند تا فشار فروش در فرا بورس مهار شده و نرخ تنزیل اوراق در محدوده منطقی تثبیت شود. در جمع‌بندی می‌توان یادآور شد که اوراق گام با بیش از ۱۴۷هزار میلیارد تومان صدور تجمعی، جایگاه خود را به عنوان یک ستون اصلی در مدیریت اقتضایی بانک‌ها تثبیت کرده است. با این حال، پایداری این سازوکار به توانایی سیاستگذار در ایجاد جذابیت برای سمت فروشنده کالا بستگی دارد. تا زمانی که معضل کاهش ارزش سرمایه ناشی از تورم حل نشود و نقدشوندگی اوراق با هزینه‌ای معقول در زنجیره محقق نگردد، اوراق گام محتمل است که جای خود را تنها به تولید، به عاملی برای افزایش قیمت‌های زنجیرهای تبدیل شود. متناسب‌سازی سررسیدها و تعمیق زنجیره اعتبار، مسیر دستیابی به تعادل میان انضباط پولی و رونق تولید را هموار خواهد ساخت.

کارشناس اقتصادی